

Versenyek szervezési és expediálási munkáit látja el. Az érettségivel kapcsolatos expediálási munkákat (nyomatatás, szállítás, csomagolás) a csoport nyugdíjas munkatársa, *Váczai Sándor* irányítja. A csomagolást négy időszakos betanított munkás végzi. Mindazok akik a titkos verseny – és érettségi tételekkel kapcsolatba kerülnek – így a csomagolók is – titoktartási nyilatkozatra kötelezettek.

A *Szolgáltató Iroda* bokros szervezési teendőit nyugdíjasként *Lantos János*, az adminisztrációt pedig három belső munkatárs *Berki Mária*, *Papp Gézané* és *Nagyné Mravik Erika* végzi.

A *Szolgáltató Iroda* – létrejötte óta – döntően tanulmányi versenyekkel, a központi írásbeli érettségi tételekkel és az egyre sűrűbben érkező helyi tantervek szakértésével foglalkozik. A feladatai között meghatározott úgynevezett egyéb teendői fokozatosan alakulnak ki. Nehézséget jelent, hogy az Irodán belül és magában az OKI-ban sincs minden életben lévő iskolai tantárgynak szakértője. A sok külső munkatárs nehezé és drágává teszi a működéset. A tantárgyi szakértői feladatokat az *OKI Fejlesztési Központja* és a *Szolgáltató Iroda* együttesen próbálja ellátni, de az előbbi okok folytán, ez még így is nehezen járható utat jelent. A két részleg együttműködésüként terveztük, hogy az Iroda szakértő munkatársai bekapcsolódnak a tantárgyi fejlesztés munkájába. Ily módon a Fejlesztési Központ és az Iroda – egy idő után – szerves funkcionális egységet alkothat.

Csoma Gyula

Bemutatkozik az Iskolafejlesztési Központ

Az Iskolafejlesztési Központ a jóformán évente rákényszerített átszervezéssel és névváltoztatással immár több mint tíz esztendeje az iskolakutatás, az iskolafejlesztés és a nevelésfilozófiai kutatás műhelye, a pluralista–demokratikus társadalmat elővételező iskolakép és pedagógia, a paradigmaváltás fontos teóriáinak és technológiáinak bölcsőhelye ill. tranzitállomása. (A történeti értékeléshez hozzátartozik, hogy alapvető attitűdjei és értékei megjelentek már jogelődjében is, a hazai neveléstudomány "idilli" rövid időszaka idején – ti. mikor akadémiai kutatóintézete is volt – az MTA PKCS-ben.

Az *IFK*-nak mint műhelynek nemcsak az jellemzője, hogy különböző társadalomtudományi szakmák képviselőit (pedagógust, filozófust, szociológust, pszichológust stb.) tömöríti – a Központban hat kandidátus és több egyetemi doktor dolgozik –, hanem az is, hogy különböző szakmai felfogások, világnézeti kiindulópontok igényes képviselői közt termékeny vitalégekörben terem meg a konstruktív együttműködés.

A Központ a kutatás–fejlesztés (akciókutatás) – innovációs szolgáltatás és elterjesztés funkcióit egyaránt vállalva – az anyagi erőforrásoktól is függően változó intenzitással és kiterjedtséggel – az alábbi területeken fejti ki tevékenységét:

- iskolaelméleti és nevelésfilozófiai kutatások;
- empirikus jellegű iskolakutatás;

- innovációt támogató szakértői, konzulensi tevékenység;
- továbbképzés;
- kiadói tevékenység.

A műhely folyamatos fejlődésének jegyében integrálódott 1990. elejére az a komplex kutatási-fejlesztési program, amely "*Az iskola humanizálása*" összefoglaló elnevezést nyerte. A humanizációs projekt (HKFP) azon pedagógiák tradícióinak és perspektíváinak feldolgozását foglalja magába, melyek az érdekeit kifejező és érdeklődő egyén boldogságát és boldogulását állítják középpontba, különös figyelmet szentelnek, a gyermekornak mint önértéknek, a tudások közt a gyermek természetes érdeklődését kielégítő tudásokat is fontosnak ismerik el, a pedagógusok szervezte tevékenységek mellett fontos szerepet tulajdonítanak a növendékek társult öntevékenységének, alkotómunkájának is. A hatékony iskola képét az emberarcú iskola képével egyesítik.

A humanizációs projekt foglalja keretbe a modern-progresszív pedagógiáknak iskolakoncepciók elemzésére, hazai átültetésére irányuló erőfeszítéseket. Ezek sorából kiemelkedik a *Waldorf-pedagógia*, a *Freinet-módszer*, a *Gesamtschule*, az ún. *konfliktuspedagógia*, a *projekt módszer*, az *Erdei iskola*, az "*experiential learning*", a "*globális nevelés*", a *drámapedagógia*. De itt tartjuk számon a kelet-európai ihletésű "*kommunapedagógiák*" kritikai elemzését, felhasználható értékeit is.

A humanizációs program fontos eleme a hazai reformpedagógiai tradícióknak (Új Iskola stb.), a háború utáni koalíciós korszak pedagógiai virágzásának a polgári demokratikus modernizáció szakaszában megteremthető kontinuitás biztosítása.

A projekt kismonográfia sorozatban, elméleti tanulmányokban, az egyes irányzatok, pedagógiai alternatívák technológiai leírásában, az adaptációt segítő kézikönyvekben, továbbképző kurzusokban és konkrét iskolafejlesztési programokban realizálódik és a projekt céljait segíti az idén harmadszor megrendezésre került pécsi *Nyári Egyetem* is.

A humanizációs projekthez szervesen tartozik hozzá az új politikai viszonyok közepette szerveződő alternatív iskolák és alternatív pedagógiai (ill. gyermekérdékű) szerveződések segítése. A Központ tagjai, munkatársai fontos, egyes esetekben meghatározó szerepet játszanak a *Neveléstudományi Kutatók Országos Egyesülete*, az (új kurzusú) *Magyar Pedagógiai Társaság*, a *Tehetséggondozó Társaság*, a *Gyermekérdékek Magyarországi Fóruma*, az *Iskolapolgár Alapítvány*, a *Sajátélményű Tanulás Egyesülete*, az *Empátia Társaság*, a *Testnevelő Tanárok Egyesülete*, a *Felnőttoktatók Egyesülete*, az *MNE AMK Szakmai Szervezete*, az "*Iskolai esélyegyenlőségért*" *Egyesület és Alapítvány* és más szervezetek, egyesületek, alapítványok tevékenységében.

Az IFK munkájában tradicionálisan nagy szerepet játszanak azok a kutatások, fejlesztések (innovációk), melyek az *iskola és közvetlen társadalmi környezete* kapcsolatát helyezik előtérbe. Hiszen az adaptációk csak akkor képesek a modernizációt szerves fejlődésként megjeleníteni, ha a befogadó, asszimiláló közegnek független változóként felfogható sajátosságait jól értékeljük. A *nevelés helyi rendszerére* vonatkozó kutatások-fejlesztések, s a környezetfüggőség elvét vállaló, megvalósító *általános művelődési központok* menedzselése sorolódik elsősorban ide.

Ide sorolhatók azok a kezdeményezések is, melyek az utóbbi évben folyamatosan arra irányultak, hogy a hasonló fejlesztési problémákkal küzdő iskolák szakembereit egymástól való tanulást is lehetővé tevő fórumon hozzuk össze. Egyfelől az alsó-

tagozatos differenciált tanulásszervezéssel foglalkozó Fórum-sorozatot említjük. Ezután a "válási tréninget", a társközségek iskolarehabilitációját segítő projektet (a Közösségfejlesztők Egyesületével közösen), a releváns tudást az iskolafejlesztésbe integráló programokat (háztartási és családszervezési ismeretek, ill. "málnaprojekt" a Börzsöny-vidéki iskolákban – ezt a *Falufejlesztési Társasággal* közösen említjük).

Az előbbiekkal szerves kapcsolatban áll, mégis kiemelten, külön szólok a külső forrásokból finanszírozott *nagy kísérleti-kutatási programokról*. Ezek körében kell kiemelnünk a pécsi *Apáczai Csere János Nevelési Központban* folyó komplex akciókutatást (erről részletes beszámoló olvasható a *Pedagógiai Szemle* 1990. évi 11. számában), a középfokú szociális asszisztens képzési projektet (ennek szenteltük a *Nevelélmélet és Iskolakutatás* 1989–90. évi 3. számát) és a 12 évfolyamos általános és szakképző iskola megteremtésére irányuló több iskolát érintő fejlesztőkutatást.

Az átfogó, komplex fejlesztésekkel párhuzamosan folynak azok a hosszabb-rövidebb idejű fejlesztő kutatások – a "két éves első osztály", a "jelenismeret" mint tantárgy, a "szociálpedagógia" mint tantárgy, "tananyagkövető játékos módszerek a történelemtanítás segítésére" –, amelyek egy-egy pedagógiai probléma konkrét megoldására dolgoznak ki utakat, módokat.

Fejlesztő tevékenységünknek kiindulópontja és egyben végpontja a konkrét iskola. Az elmúlt tanévben mintegy 20 iskola felkérésére láttunk el rendszeres szakértő-fejlesztő feladatot szolgáltatásként. A mellékelt jegyzékből kiténik, hogy az 1990/91. tanévben 43 iskolát segítettünk sikeres KFA-pályázathoz. Ezen iskolák jelentős része – korrekt szerződéses viszony keretei között – továbbra is számít segítségünkre.

Az IFK tevékenységében különböző időszakokban eltérő mértékben és súllyal, de mindig fontos szerepet játszottak a eltérő jellegű *empirikus iskolakutatások* is. Jelenleg négy projekt kutatásai folynak, illetve állnak előkészítés alatt.

– Az osztálytermi hatalom és ellenőrzés szociolingvisztikája és pszicholingvisztikája;

– Az iskola mint nevelési tér (a frankfurti Nemzetközi Összehasonlító Pedagógiai Intézetrel közös kutatás);

– Sok változós pedagógiai-pszichológiai vizsgálódások a tanulói potencialitások (ezen belül elsődlegesen a nyelvi megértés képessége), irányultságok, a tanulással és iskolával kapcsolatos értékek (személyi affektív szemantika) és más tanulói változók, valamint a társadalmi-családi környezet tényezői körében; ezek a kutatások elsősorban a végzős középiskolások országosan reprezentatív pedagógiai-pszichológiai (RMPP) adatrendszerében, valamint a szolnoki pedagógiai-pszichológiai hatékonyságvizsgálat (VKG/LKG) adatrendszerében történnek;

– Inferenciális feldolgozás a természetes nyelvi megértésben: folyamatok és képességek (a nyelvi következtetésekhez kapcsolódó tényezők pszicholingvisztikai alaputatása és pedagógiai alkalmazások körében való tapasztalati elemzése).

A pedagógia egyetemes fejlődésével való lépéstartást jelzi az, hogy a Központ több munkatársa képviseli hazánkat nemzetközi szakmai szervezetekben, sőt többen fontos megbízatásokkal is rendelkeznek e szervezetek vezetésével (*INGE, INPE, GGG, Szabad Iskolák Európai Fóruma* stb.)

Az OPI nemzetközi kapcsolataiból is több hagyományozódott a Központra (frankfurti *Összehasonlító Pedagógiai Intézet*, klagenfurti *Iskolafejlesztési és Kutatási*

Központ, svenborgi *International Education Center*, újabban a *TEMPUS* program keretében épülnek ki további kapcsolatok, korábban ígéretesen alakult kapcsolatunk a párizsi *INRP*-vel is, elsősorban a hátrányos helyzetű zónákkal foglalkozó *CRESAS-csoporttal*. Munkakapcsolatban állunk varsói, kijevei, moszkvai kutatóintézetekkel, kollégákkal. Nemzetközi kapcsolataink közt természetesen fontos helyet töltenek be a "donorként" közreműködő pedagógiai intézmények (*Waldorf-intézetek*, a *Freinet-mozgalom* szervezetei stb.).

Az IFK műhely jellegének kialakításában és fejlődésében jelentős szerepet töltött be a *Központ kiadói és munkatársak* publikációs tevékenysége.

A Központ munkatársai nemcsak a hazai szaksajtóban publikálnak rendszeresen, hanem kiterjedt nemzetközi publikációs tevékenységet is folytatnak (tanulmányaink jelentek meg angol, amerikai, holland, izlandi, kanadai, olasz, német és nemzetközi kiadású folyóiratokban, illetve gyűjteményes kötetekben).

Időről-időre megkíséreljük egy-egy kötetben összefoglalóan bemutatni a Központ törekvéseit, gondolkodásmódját. Legutóbb az *Edukáció Kiadónál* megjelent "Pluralizmus és iskola" kötetben tettünk erre kísérletet és ezt a célt is szolgálta az ÁMK kutatást összefoglaló "Intézmény a rendszerváltás sodrában" zárótanulmány.

Az anyagi támogatás teljes hiánya ellenére nyolcadik évfolyamát jelzi folyóiratunk a Nevelésselmélet és Iskolakutatás. Négy ízben jelent meg "Az iskola megújításának mai útjai" című antológia, ill. az "Iskolafejlesztések – fejlesztő iskolák" c. évkönyv. Korábban – anyagi lehetőségünktől függően – ún. reprint sorozatban adtunk közre Belső műhelytanulmányokat, Kutatási beszámolókat és Nézőpontokat (fordításokat, elfeledett írásokat).

Folytonosságot vállalva korábbi OPI-elkötelezettségekkel gondozói vagyunk egy-egy népszerű óvodapedagógiai (Az óvodai nevelés műhelyéből), ill. elemi iskolai (Tanítók Kiskönyvtára) pedagógiai kiadványsorozatnak. Központunkban szerkesztik a Felnőttképzés kéthavonta megjelenő folyóiratot.

A *Kulturális Informatikai és Innovációs Kft.* felkérésére 1990. májusától érdekes nyilvánossági fórum megteremtéséhez kezdtünk. Ez a Közoktatási Lemezújság, mely szándékai szerint az új ismerethordozó technológia kapcsolja össze új ismeretek – pedagógiai információk – terjesztésével.

Nem lenne korrekt bemutatkozás, ha nem említeném meg, hogy e feladatok, programok, projektek rengeteg időt, energiát felemésztő menedzseri munkát igényelnek. A költségvetés már évek óta csak a munkatársak bérét, a helységhasználatot és a működés alapkiadásait (telefon, posta) fedezi. A tényleges kutatási–fejlesztési, szolgáltatási–publikációs tevékenységhez szükséges forrásokat pályázatokon szerzett pénzek és tanulniuk, hogyan egyesítsék a kutatói, a fejlesztői és menedzseri képességeket önmagukban.

Az *ISKOLAKULTÚRA* "vendégszeretét" élvezve mód nyílik arra, hogy munkatársaink, egy-egy téma, program, fejlesztési feladat nevében bemutatkozzanak a következő számokban. Ajánlom az Olvasó figyelmébe valamennyiüket, a világljárót, az országutak vándorát, a fáradhatatlan feladatfoglalmozót, a politizálót, a szakmaiság könyvespolcai mögé bújót. Az *Iskolafejlesztési Központot*.